



STORTINGET

Innst. 266 S

(2021–2022)

Innstilling til Stortinget
fra finanskomiteen

Dokument 8:154 S (2021–2022)

Innstilling fra finanskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marie Sneve Martinussen, Sofie Marhaug, Geir Jørgensen og Bjørnar Moxnes om midlertidige tiltak mot ekstraordinære prisøkninger

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen, i påvente av ytterligere tiltak i revidert nasjonalbudsjett, raskest mulig legge fram en pakke med midlertidige tiltak mot høy prisvekst som rammer vanlige folks økonomi, som blant annet inneholder forslag om:

- Halvering av prisen på kollektivtrafikk
- Halvert merverdiavgift på mat
- Økt barnetrygd
- Fjerning av veibruksavgift
- Målrettede tiltak for landbruk, fiskeri, reindrift og godstransport på sjø.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslaget.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Frode Jacobsen, Benjamin Jakobsen, May Britt Lagesen, Tellef Inge

Mørland, Mona Nilsen og Solveig Vestenfor, fra Høyre, fung. leder Tina Bru, Mahmoud Farahmand, Heidi Nordby Lunde og Helge Orten, fra Senterpartiet, Kjerstin Wøyen Funderud og Geir Pollestad, fra Fremskrittspartiet, Hans Andreas Limi og Roy Steffensen, fra Sosialistisk Venstreparti, Kari Elisabeth Kaski, fra Rødt, Marie Sneve Martinussen, fra Venstre, Sveinung Rotevatn, fra Miljøpartiet De Grønne, Lan Marie Nguyen Berg, og fra Kristelig Folkeparti, Kjell Ingolf Ropstad, viser til representantforslaget fra stortingsrepresentantene Marie Sneve Martinussen, Sofie Marhaug, Geir Jørgensen og Bjørnar Moxnes om midlertidige tiltak mot ekstraordinære prisøkninger.

Komiteen viser til uttalelse fra finansministeren 12. april 2022, og deler forslagsstillernes syn om at den russiske invasjonen av Ukraina krever at Norge stiller opp både økonomisk og humanitært. Invasjonen av Ukraina har skapt den største humanitære katastrofen i Europa siden andre verdenskrig. Alle europeiske land må bistå i denne situasjonen, også Norge.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til at regjeringen fredag 1. april 2022 la frem forslag om bevilgningsøkninger på i alt 10,7 mrd. kroner for å legge til rette for at Norge i første omgang kan ta imot 30 000 flyktninger fra Ukraina i tillegg til 5 000 flyktninger fra andre områder. Det tas i tillegg høyde for omfordeling av 2 500 på flukt fra Ukraina i nærområdene, samt medisinsk evakuering av inntil 550 pasienter og deres pårørende. Fordrevne fra Ukraina som har fått kollektiv beskyttelse, er i Norge midlertidig. Mens de er her, skal det tilrettelegges for at

de får et trygt og godt opphold i Norge, at barn og unge får gå på skole og i barnehage, og at voksne kommer raskest mulig ut i jobb.

Flertallet viser til at angrepet på Ukraina har bidratt til høyere energi- og råvarepriser, og hvor avhengige Europa er av russisk gass. Krigen vil trolig gjøre at perioden med høye energipriser vil vare lenger, og det vil også slå inn i norske strømpriser. Stortinget vedtok 8. april 2022 derfor en forlengelse av strømtøttetiltakene for husholdninger, frivillige organisasjoner og landbruket frem til og med mars 2023, se Prop. 77 S (2021–2022) unntatt pkt. 2.3.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Kristelig Folkeparti, viser videre til at økte priser på drivstoff, elektrisitet og matvarer trekker prisveksten opp og kjøpekraften ned. Det ligger an til positiv real-lønnsvekst og kjøpekraftforbedringer for lønnstakerne, og høy sysselsettingsvekst innebærer at inntektene øker også for dem som har vært arbeidsledige eller av andre grunner har vært utenfor arbeidsmarkedet og nå kommer i jobb.

Dette flertallet påpeker at vi er i en situasjon der flere uforutsette situasjoner har gjort det nødvendig å øke pengebruken over statsbudsjettet. Det er en krevende situasjon, og det har vært behov for flere ekstraordinære pakker. Det i seg selv øker temperaturen i norsk økonomi og fører oss i en situasjon hvor vi er nærmere overoppheting av økonomien og en forsert renteheving enn på mange år. Det er ikke i noen sin interesse at gode tiltak i sum fører til at vi får ubalanser i økonomien med renteøkninger, og en lønns- og prisspiral med dertilhørende ufordringer for folks privatøkonomi.

Et tredje flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti, påpeker derfor at det er viktig å få oljepengebruken ned fra dagens høye nivå, og vi må fremover være varsomme med å innføre flere brede og generelle tiltak.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at store budsjettendringer, slik som i dette representantforslaget, som hovedregel må gjøres i forbindelse med de ordinære budsjettprosessene. Norsk økonomi er nå i en situasjon med økende sysselsetting, lav arbeidsledighet, inflasjonspress og varslede renteøkninger fra Norges Bank. Det gjør det nødvendig å være ekstra varsom med budsjettendringer som betyr økt oljepengebruk og økt press i økonomien, og som i neste omgang kan bety ytterligere renteøkninger. Strømkrisen og situasjonen i Ukraina krever likevel umiddelbare tiltak for å sikre at nødvendige tiltak kan gjennomføres raskt nok. Disse medlemmer vil påpeke at tilleggsproposisjoner fra regjeringen burde inneholde en over-

sikt over finansiering og inndekning, slik at det er mulig for Stortinget å vurdere den samlede virkningen på norsk økonomi.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at økende energipriser har vært et problem over lengre tid, men at dette forsterkes av krigen i Ukraina. En viktig grunn til de sterkt økende strømprisene som også rammer Norge, er den uansvarlige energipolitikken som føres av EU, der stabile kraftkilder skal erstattes med kraft fra ustabile kilder, og der man mot advarsler har gjort seg avhengig av russiske energileveranser.

Kraftige prisøkninger på gass, olje og strøm gir betydelige inntektsøkninger for staten mens folk flest opplever at kjøpekraften svekkes. Disse medlemmer er bekymret for en utvikling med en stat som stadig blir rikere, men som samtidig gjør befolkningen fattigere. Disse medlemmer har registrert at flere representanter fra regjeringspartiene «følger situasjonen nøye». Disse medlemmer viser til at Fremskrittspartiet vil erstatte passivitet med handlekraft og vil gjennom lavere avgifter på drivstoff og mat samt makspris på strøm bidra til å dempe prisveksten og sørge for at deler av statens ekstraintekter kommer befolkningen til gode.

Disse medlemmer vil i denne sammenheng vise til Dokument 8:65 S (2021–2022), jf. Innst. 122 S (2021–2022), der Fremskrittspartiet fremmet følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen innføre en makspris for strøm på 0,50 kr pr. kWt ekskl. mva. Dette gjøres gjeldende for alle, både husholdninger og næringsliv.»

Disse medlemmer vil videre vise til Dokument 8:150 S (2021–2022) om å fjerne drivstoffavgiftene for å kompensere for en ekstraordinær prisutvikling, der Fremskrittspartiet fremmer forslag om å endre drivstoffavgiften:

«1. Stortingets vedtak 14. desember 2021 om veibruksavgift på drivstoff gjøres følgende endringer:

§ 1 første ledd bokstav a og b skal lyde:

- a. bensin per liter
 1. svovelfri bensin (under 10 ppm svovel): kr 4,95,
 2. lavsvovlet bensin (under 50 ppm svovel): kr 4,99,
 3. annen bensin: kr 4,99.

Fra 1. april 2022 settes satsene til kr 0 per liter.
- b. mineralolje til fremdrift av motorvogn (autodiesel) per liter
 1. svovelfri mineralolje (under 10 ppm svovel): kr 3,52,
 2. lavsvovlet mineralolje (under 50 ppm svovel): kr 3,58,
 3. annen mineralolje: kr 3,58

Fra 1. april 2022 settes satsene til kr 0 per liter.

2. Stortingets vedtak 14. desember 2021 om miljøavgifter på mineralske produkter mv. B. CO₂-avgift på mineralske produkter gjøres følgende endring:

Romertall I § 1 første ledd bokstav a og b skal lyde:

- a. mineralolje (generell sats): kr 2,05 per liter.
Fra 1. april 2022 settes generell sats til kr 0 per liter.
Mineralolje til
 - innenriks kvotepliktig luftfart: kr 1,61 per liter,
 - annen innenriks luftfart og ikke-kommersielle privatflyginger: kr 1,96 per liter.
- b. bensin: kr 1,78 per liter,
Fra 1. april 2022 settes satsen til kr 0 per liter

3. Stortinget ber regjeringen forberede en mulig reduksjon av sats, eller fullt fritak for merverdiavgift på bensin og diesel, dersom prisene for drivstoff fortsetter på dagens nivå eller over, og komme tilbake til Stortinget med forslag senest i revidert nasjonalbudsjett for 2022.»

Disse medlemmer viser også til Dokument 8:112 S (2021–2022), jf. Innst. 236 S (2021–2022), om inntektspolitisk samarbeid i forbindelse med lønnsoppgjøret, der Fremskrittspartiet fremmet følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utvide sitt tilbud om avgifts- og prisreduksjoner inn mot lønnsoppgjøret med følgende grep:

- 1) Strømstøtteordningen utvides med å gi en dekningsgrad på 100 pst. over 50 øre/kWt.
- 2) Særavgiftene på bensin og diesel avvikles.
- 3) Merverdiavgiften på mat halveres fra dagens nivå.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt minner om at koronapandemien har medført økende ulikhet. De aller rikeste i Norge har økt formuene sine i rekordfart de siste årene, og mange store selskaper, blant annet innen dagligvarebransjen, rapporterer om rekordoverskudd. Det er dermed fullt mulig å skape et økonomisk handlingsrom for avbøtende tiltak overfor vanlige familier gjennom å gjøre skattesystemet langt mer omfordelende.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne viser til at vi er i en tid der nødvendige varer som strøm, mat og drivstoff har særskilt høye og fluktuerende priser, samtidig som Norges Bank har begynt å øke styringsrenten og varslet flere økninger fremover. Mange husholdninger rammes hardt av denne dyrtiden. Disse medlemmer er derfor enige med forslagsstillerne i at husholdningenes økonomi nå må styrkes.

Disse medlemmer viser til at arbeidsledigheten nå er lavere enn før pandemien, og at høyere økonomisk aktivitet og økt prispress er blant faktorene som gjør at Norges Bank varsler økt styringsrente fremover. Disse medlemmer viser til at en mindre ekspansiv finanspolitikk kan lette på behovet for økt styringsrente, og at finanspolitikken også kan være mer målrettet i aktivitetsdpendende tiltak enn pengepolitikken. Redu-

serte utgifter til store motorveiprosjekter vil være et slikt egnet grep. En reversering av oljeskattepakken og innføring av en produksjonsavgift for olje og gass vil legge en demper på den skyhøye aktiviteten i petroleumssektoren, som er trukket frem av Norges Bank som en sterk bidragsyter til den økte rentebanen fremover. Disse medlemmer viser videre til at økt skatt for de rikeste vil være et kontraktivt grep med langt bedre fordelingsvirkninger enn økte renter på folks boliglån. Finanspolitikken må gå foran og ikke overlate jobben til pengepolitikken, som bare har ett generelt virkemiddel og som heller ikke tar fordelingshensyn.

Disse medlemmer mener avgiftsendringer er lite egnet som et virkemiddel for midlertidig prisregulering. Disse medlemmer viser til at drivstoffprisene per nå på langt nær har blitt så høye som mange fryktet da dette representantforslaget ble fremmet – noe som i seg selv vitner om at en slik politikk vil være lite målrettet og treffsikker.

Disse medlemmer mener en styrking av husholdningenes økonomi nå bør gjøres gjennom for eksempel en økning i barnetrygden, økning i sosialhjelpen og en mer omfordelende skattepolitikk.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti peker på revidert nasjonalbudsjett som den best egnede arenaen for å gjøre slike grep. I tillegg trengs det ny regulering av både strømmarkedet og matvarebransjen med sikte på lavere og mer stabile priser. Dette medlem viser for øvrig til forslag fra Sosialistisk Venstreparti i Dokument 8:223 S (2021–2022), Representantforslag om løsning for kontantutbetaling til befolkningen.

Komiteens medlem fra Rødt viser til at den siste tidens prisøkninger er anslått til å påføre en normal familie økte kostnader til bl.a. mat, drivstoff, strøm og renter på titusenvis av kroner i år, selv medregnet det nylige vedtaket om å forlenge strømstøtten. I representantforslaget som ble lagt fram i midten av mars 2022, foreslo Rødt at regjeringen i påvente av ytterligere tiltak i revidert nasjonalbudsjett 2022 raskest mulig skulle legge fram en pakke med midlertidige tiltak for husholdninger og sektorer i samfunnet som er rammet av høy prisvekst. Rødts ønske om å hastebehandle dette forslaget ble nedstemt av flertallet.

Dette medlem viser videre til at regjeringen senere har lagt fram en egen tiltakspakke, som ut over forlengelsen av strømstøtten dessverre ikke inneholdt andre tiltak rettet mot å avhjelpe den økonomiske situasjonen for norske husholdninger. Dette medlem viser til at statsråden i sin vurdering av forslaget argumenterer med at norske husholdninger i gjennomsnitt har spart over 100 000 kroner de to siste årene. Et slikt gjennomsnittsbeløp sier imidlertid lite om muligheten

til å håndtere de økende prisene på mange nødvendighetsgoder for ulike grupper i samfunnet, for eksempel lavinntekts-husholdninger eller husholdningene som har vært særlig hardt rammet av inntektsbortfall under pandemien. Dette medlem mener det etterlatte inntrykket er at regjeringen baserer sin manglende vilje til å sette i verk ytterligere tiltak på en ubegrunnet antydning om at norske husholdninger generelt har bygget seg opp en økonomisk buffer til å håndtere disse økte kostnadene på egen hånd. Det er etter dette medlem s mening dypt urettferdig om det ikke settes i verk tiltak rettet mot bl.a. disse gruppene begrunnet med frykt for prispress og renteøkninger i en situasjon der det også er nødvendig å øke andre bevilgninger grunnet krigen i Ukraina.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til tiltak mot høy prisvekst som rammer vanlige folks økonomi, som kan vedtas før sommeren.»

Dette medlem viser til at Rødt også vil foreslå flere tiltak i forbindelse med den kommende behandlingen av Prop. 78 S (2021–2022).

Komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne viser til at Miljøpartiet De Grønne i sitt alternative statsbudsjett har fremmet forslag om halvert pris på kollektivtrafikk og å fjerne merverdiavgiften både på frukt og grønt og på økologiske matvarer. Dette medlem er imidlertid av den oppfatning at store grep som dette må tas i forbindelse med den ordinære budsjettbehandlingen. Å fremme forslag som dette nå uten sam-

tidig å finne inndekning, vil kunne ha store negative ringvirkninger for økonomien som helhet. Dette medlem vil derfor avvente revidert nasjonalbudsjett for fremming av forslag til hjelp for husholdninger som nå opplever en stram økonomi på grunn av økende priser.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Rødt:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til tiltak mot høy prisvekst som rammer vanlige folks økonomi, som kan vedtas før sommeren.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:154 S (2021–2022) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marie Sneve Martinussen, Sofie Marhaug, Geir Jørgensen og Bjørnar Moxnes om midlertidige tiltak mot ekstraordinære prisøkninger – vedtas ikke.

Oslo, i finanskomiteen, den 26. april 2022

Tina Bru
fung. leder

Mona Nilsen
ordfører

VEDLEGG



DET KONGELIGE
FINANSDEPARTEMENT

Finansministeren

Stortinget
Ekspedisjonskontoret

Deres ref

Vår ref
22/2003 -

Dato
12.04.2022

Dokument 8:154 S (2021–2022) fra Marie Sneve Martinussen, Sofie Marhaug, Geir Jørgensen og Bjørnar Moxnes om midlertidige tiltak mot ekstraordinære prisøkninger

Jeg viser til finanskomiteens brev 29. mars 2022, hvor komiteen har sendt ovennevnte representantforslag fra stortingsrepresentantene Marie Sneve Martinussen, Sofie Marhaug, Geir Jørgensen og Bjørnar Moxnes til uttalelse.

Regjeringen deler forslagsstillernes syn om at den russiske invasjonen av Ukraina krever at Norge stiller opp både økonomisk og humanitært. Invasjonen av Ukraina har skapt den største humanitære katastrofen i Europa siden andre verdenskrig. Lidelsene for sivilbefolkningen i Ukraina er store, med akutt behov for humanitær hjelp. Over 4 millioner har flyktet fra landet, først og fremst kvinner og barn. Alle europeiske land må bistå i denne situasjonen, også Norge. Regjeringen la derfor fredag 1. april frem forslag om bevilgningsøkninger på i alt 10,7 mrd. kroner for å legge til rette for at Norge i første omgang kan ta imot 30 000 flyktninger fra Ukraina i tillegg til 5 000 flyktninger fra andre områder. Det tas i tillegg høyde for omfordeling av 2 500 på flukt fra Ukraina i nærområdene, samt medisinsk evakuering av inntil 550 pasienter og deres pårørende. Fordrevne fra Ukraina som har fått kollektiv beskyttelse, er i Norge midlertidig. Mens de er her, skal det tilrettelegges for at de får et trygt og godt opphold i Norge, at barn og unge får gå på skole og i barnehage, og at voksne kommer raskest mulig ut i jobb.

Russlands krigføring i Ukraina endrer den sikkerhetspolitiske situasjonen i Europa. Ikke siden andre verdenskrig har vi i Europa hatt krigshandlinger med konsekvenser som det vi nå er vitne til. Som følge av endringene i våre sikkerhetspolitiske omgivelser

har det oppstått et behov for raskt å prioritere og styrke Norges forsvarsevne og militære beredskap. En ny sikkerhetspolitisk situasjon stiller også høyere krav til sivil beredskap. Regjeringen har derfor foreslått at utgiftene til forsvar og sivil beredskap i budsjettet for 2022 økes med i alt 3,5 mrd. kroner til tiltak som kan iverksettes og få effekt raskt, slik som tiltak for økt tilstedeværelse i nord og digital sikkerhet. Konsekvensene for neste års budsjett vil regjeringen komme tilbake til i statsbudsjettet til høsten.

Angrepet på Ukraina har bidratt til høyere energi- og råvarepriser, og det har demonstrert hvor avhengige Europa er av russisk gass. I Europa var gassprisen og strømprisen høy allerede før angrepet på Ukraina, blant annet pga. høy global gassetterspørsel som følge av økonomisk gjeninnhenting etter pandemien, lavere import av rørgass fra Russland, bortfall av LNG-produksjon, lave gasslagre etter en kald vinter og lite vind. Krigen vil trolig gjøre at perioden med høye energipriser vil vare lenger, og det vil også slå inn i norske strømpriser. Regjeringen har derfor foreslått en forlengelse av strømstøttetiltakene overfor husholdninger, frivillige organisasjoner og landbruket frem til og med mars 2023, se Prop. 77 S (2020–2021).

Norsk næringsliv har relativt lite handel med Ukraina og Russland, med unntak av deler av næringslivet i Øst-Finnmark. Regjeringen har fremmet særskilte tiltak rettet mot de bedriftene som er mest berørt av situasjonen og nå står foran en krevende omstilling. Det er av nasjonal interesse at det opprettholdes bosetting i Norges grenseområde mot Russland.

Til tross for krigen i Ukraina og en ny runde med omfattende smitteverntiltak i starten av året, er det høy aktivitet og uventet sterk vekst i norsk økonomi. Norsk økonomi er inne i en høykonjunktur. Bedrifter melder om problemer med å få tak i arbeidskraft, og lønns- og prisveksten skyter fart. Den registrerte arbeidsledigheten har kommet ned. Sist gang ledigheten var på så lavt nivå var i høykonjunktoren før finanskrisen i 2008. Krigen i Ukraina treffer også norsk økonomi, men utslagene i aktiviteten ser ut til å bli nokså små siden vi handler lite med Russland, Ukraina og Hviterussland. De siste prognosene fra både Norges Bank, SSB og Finansdepartementet (mars 2022) tegner et bilde av en økonomi i sterk vekst, selv om krigen i Ukraina øker usikkerheten om den økonomiske utviklingen fremover.

Økte priser på drivstoff, elektrisitet og matvarer trekker prisveksten opp og kjøpekraften ned. I løpet av de siste to årene har hver husholdning i gjennomsnitt spart i overkant av 100 000 kroner. Det ligger an til positiv reallønnsvekst og kjøpekraftforbedringer for lønnstakerne. Høy sysselsettingsvekst innebærer at inntektene øker også for dem som har vært arbeidsledige eller av andre grunner har vært utenfor arbeidsmarkedet og nå kommer i jobb.

Norges Bank er i gang med å normalisere pengepolitikken fra det ekstraordinært lave rentenivået gjennom pandemien og hevet styringsrenten til 0,75 pst. 24. mars 2022. De

varslet samtidig betydelig høyere rente fremover, og oppjusterte sin egen renteprognose til 2,5 pst. ved utgangen av 2023.

Økte priser er gjerne et signal om knapphet på varer/tjenester. Tiltak som reduserer avgifter, vil på kort sikt bidra til en reduksjon i prisnivået. Hvor mye prisene vil reduseres avhenger av hvor raskt tilbudet av varer og tjenester kan økes for å møte den økte etterspørselen. Dersom prisen settes ned mindre enn subsidien, vil det i praksis være en skjult støtte til bedriftseierne.

Vi er i en krevende situasjon hvor det har vært behov for flere ekstraordinære pakker, som i seg selv øker temperaturen i norsk økonomi, i en situasjon hvor vi er nærmere overoppheting av økonomien og en forsert renteheving enn på mange år. Det er ikke i noen sin interesse at gode tiltak i sum fører til at vi får ubalanser i økonomien med renteøkninger, lønns- prisspiral med tilhørende utfordringer for folks privatøkonomi. Å få oljepengebruken ned fra dagens høye nivå er en viktig prioritering. Fremover vil handlingsrommet i finanspolitikken også bli mer begrenset. Gitt disse utfordringene og i lys av den sterke utviklingen i norsk økonomi, må vi være varsomme med å innføre flere brede og generelle tiltak.

Med hilsen


Trygve Slagsvold Vedum

